

БЪЛГАРИЯ И ИРАН: ПАРТНЬОРИ ПРЕЗ ВЕКОВЕТЕ

Ангел Орбецов

Интересът към историята на българо-иранските отношения се обуславя от няколко фактора. Първо, двете страни са едни от най-древните на своите континенти и се явяват средища на култури с влияние, надхвърлящо техните предели. Между техните народи са съществували улеснени от географската близост вековни връзки, възхождащи към древността и продължаващи до нашето съвремие.

Второ, ако не считаме Османската империя, Иран е първата азиатска държава, установила дипломатически отношения с Княжество България през далечната 1897 г., като по този показател се нарежда непосредствено след великите сили и съседните страни. По-нататък отношенията преминават през различни етапи, включващи иранско дипломатическо присъствие у нас с прекъсвания и акредитации от съседни страни, както и функциониране на първата българска легация в Техеран през периода 1939-41 г. Отношенията са прекъснати по време на Втората световна война, но възстановяването им около 20 години по-късно слага начало на бурно развитие, което надживява драматичните събития в двете страни – Ислямската революция в Иран от 1979 г., демократичните промени в България от 1989-90 г. и преориентацията на нейната външна политика и развитията по иранския ядрен въпрос от началото на XXI в.

Трето, историята на двустранните ни отношения с Иран никога не е била обект на нарочно академично изследване. Кратък, хронологично подреден материал се съдържа

в монографията на Мария Матеева и Христо Тепавичаров *Дипломатически отношения на България 1878-1988*, София, 1989 г., откъдето се получава схематична представа за дипломатическите връзки. Поради справочния и ограничен характер на тези изследвания няма как и да се очаква от тях да засегнат двустранните отношения във всичките им аспекти – политически, икономически, културен, контакти между хората, нито пък да разгледат някои проблемни моменти особено в началния период, които се нуждаят от осветляване с издирване и сравняване на наличните източници.

По случай последните две кръгли годишнини на дипломатическите отношения (115 и 120 години) по линия на министерствата на външните работи и техните дипломатически институти, както и академични звена¹ в двете страни бяха организирани редица прояви – конференции, семинари и изложби в София и Техеран. Наред с изнесените доклади и изложените документи, обобщени в няколко сборника², направи впечатление проявеният и от двете страни силен интерес към миналото на връзките помежду им и неговото използване за укрепване на двустранното приятелство независимо от международната конюнктура. Обсъдена бе по-конкретно необходимостта от създаване на двустранна комисия, която да проучи меродавността на възприетата дата на установяване на дипломатическите отношения.

Бих искал да обърна внимание на **два интересни момента** от историята на българо-иранските отношения. Първият касае проблема за тяхното установяване и функционирането на първото иранско дипломатическо представителство в Княжество България. Възприетата дата на установяването 15 ноември 1897 г. се основава на единствения релевантен документ наличен в българските архиви – писмо от нашия дипломатически агент в Цариград д-р Марков до министър-председателя и министър на външните работи Константин Стоилов, в което се съобщава, че на иранския посланик Махмуд хан е предадено съгласието на княжеското правителство да приеме като дипломатически агент Мирза Хосейн хан (*Приложение 1*)³. Мотивите и замисълът, стоящи зад решението на иранското правителство при новия владетел Мозаффар ед-Дин шах да назначи свой дипломатически представител в България, могат да излязат

¹ Центърът по източни езици и култури към СУ „Св. Климент Охридски“ и негови ирански партньори.

² Вж. издадените сборници: Международна конференция *Иран и Балканите в огледалото на историята (минало, настояще, перспективи)*, под редакцията на Иво Панов и Алиреза Пурмохаммад, София, 2014 г.; Международна конференция *Иран и България в огледалото на историята (минало, настояще, перспективи)*, под редакцията на Иво Панов и Алиреза Пурмохаммад, София, 2015 г.; *Bulgaria-Iran bilateral relations, Collected papers and historical documents*, ed. by Kazem Sharif Kazemi & Georgi Petrov (Seminar papers and Exhibition of historical documents on the occasion of the 120th anniversary of the establishment of diplomatic relations between the Republic of Bulgaria and the Islamic republic of Iran, Tehran, 17 September, 2017 & Sofia, 27 November, 2017).

³ Централен държавен архив (ЦДА), фонд 176К, опис 1, архивна единица 1136, лист 2.

наяве при проучване на иранските архиви. Логичното обяснение от набраната към момента информация е преценка на иранската страна за недостатъчност на дотогавашното ѝ консулско присъствие в Княжеството за защитата на интересите на нейните поданици. На дневен ред стоят изпълнението на сключената през юни 1897 г. Българо-британска договореност за уреждане на въпроса с иранските поданици в Княжеството⁴ и искането на иранската страна за назначаване на нов консул в Русе⁵, където иранските поданици са най-многобройни.

По встъпването в длъжност на получилия аგრеман Хосейн хан не са останали документи, но има косвени доказателства, че това е станало преди края на януари 1898 г. Много скоро обаче той е отзован поради заболяване и постът му известно време остава вакантен.⁶ Въпросът получава развитие с изпращането на първия драгоман (преводач) в иранското посолство в Константинопол Оханес хан, който през юли 1899 г. прави посещение в София от Белград, където е натоварен да връчи ирански орден на сръбския крал. Иранският дипломат се среща с министър-председателя и министър на външните работи Димитър Греков и заявява намерението на иранското правителство за назначаване на нов титуляр.⁷ През 1900 г. на тази длъжност встъпва Монтазам ос-Салтане, по време на чийто мандат се осъществява първото по рода си транзитно посещение на иранския шах в България. През 1901 г. той е заменен от Садик ол-Молк, а през декември 1902 г. иранските дипломати напускат Княжеството, предавайки защитата на иранските интереси на белгийския дипломатически агент у нас.⁸

В откритата документация от този период има много неясноти и неточности, но за функционирането на иранско дипломатическо представителство у нас през 1898-1902 г. са набрани достатъчно доказателства, които позволяват да се преразгледа възприетата в изследванията на Мария Матеева теза, че иранско агентство в София не се открива, а посочените ирански дипломати са били акредитирани от Белград⁹. Вероятно такова впечатление се е създало от посещението на Оханес хан от Белград в София. Проучените ирански документи, както и материали от българската преса от този период също потвърждават наличието на иранско агентство в София.¹⁰

⁴ Пак там, а.е.1001, л.6-16, 19-22.

⁵ Пак там, а.е. 1434, л. 1-3.

⁶ Пак там, а.е. 1001, л. 34-35, 41-48.

⁷ Пак там, а.е. 1433, л. 1-5.

⁸ Пак там, оп. 14, а.е. 512, л. 2, 6-7, 11-12; ф. 3К, оп. 8, а.е. 214, л. 1-2.

⁹ Мария Матеева и Христо Тепавичаров, *Дипломатически отношения на България 1878-1988*, София, 1989 г., с. 157, 160.

¹⁰ *Bulgaria-Iran bilateral relations, Collected papers and historical documents*, ed. By Kazem Sharif Kazemi & Georgi Petrov, p. 90-91; в-к „Пряпорец“, год. IV, бр. 38, 13 септември 1901 г., с. 4.

От принципна важност е въпросът как определяме датата на установяване на дипломатически отношения, при положение че това не е маркирано с нарочен акт – споразумение, декларация или размяна на ноти. Дали правилно вземаме за отправна точка връчването на нота за даване на агреман, предвид обстоятелството че много преди това двете страни са поддържали официални отношения чрез своите мисии в Цариград, а ирански консули са действали в Княжество България? Наистина, някои от консулите не са били припознати като такива от княжеското правителство, но има и такива, на които са били издадени съответните екзекватури. Първите са вицеконсулт във Варна Петър Сухора през 1879-80 г.¹¹ и консулт в Русе Антоан Ялдъзджъ през 1880 г.¹², а от началото на 90-те год. голяма активност проявява почетният вицеконсул във Варна Агоп Мави¹³.

Ключ към датиране на началото на дипломатическите отношения би могла да даде разменената първоначална кореспонденция между княз Александър Батенберг и иранския монарх Насер ед-Дин шах – известие за възкачването на княза на българския престол през юни 1879 г. и в отговор поздравление по този случай от иранския шах. Писмото от княза не е запазено, но копие от поздравлението на шаха на персийски език от май-юни 1880 г. се съхранява в иранските архиви и беше показано в рамките на споменатите по-горе изложби (*Приложение 2*)¹⁴. В него се потвърждава получаването на „добрата вест за встъпването (на княза) в самостоятелно владение на българската държава“ и се отправят поздравления за „атрибутите на независимост на новото правителство“; говори се също за укрепване на дружеските отношения между двете страни. Получаването на поздравлението е документирано в българските архиви, макар че самият документ не е наличен.¹⁵ Въпрос на правно тълкувание е дали посочената непълна кореспонденция може да бъде счетена като признаване от Иран на самостоятелността на Княжество България¹⁶ и съответно за начало на официалните отношения между двете страни. Показателно е, че на три места в писмото на Насер ед-

¹¹ ЦДА, ф. 176К, оп. 1, а.е. 29, л. 1-3.

¹² Пак там, ф. 321К, оп. 1, а.е. 9, л. 26-28; а.е. 41, л. 234-235.

¹³ Пак там, ф. 176К, оп. 1, а.е. 418, л. 10-14; оп. 21, а.е. 21, л. 7-9; ф. 321К, оп. 1, а.е. 743, л. 1-4.

¹⁴ *Bulgaria-Iran bilateral relations, Collected papers and historical documents*, p. 92. Документът погрешно е наречен „отговор на българския цар на поздравително писмо от иранския шах по случай независимостта на България, април 1880 г.“. Всъщност той представлява препис от самото поздравително писмо на иранския шах в отговор на полученото писмо от княз Александър, известяващо за неговото встъпване на българския престол. Българският превод е направен от автора със съдействието на иранския преподавател и изследовател Алиреза Пурмохаммад.

¹⁵ ЦДА, ф. 321К, оп. 1, а.е. 41, л. 92-93, 96-97, 102.

¹⁶ Берлинският договор от 1878 г. (чл. 1) отрежда на Княжество България статут на самостоятелно трибутарно княжество под суверенитета на Н.В.Султана – вж. Мария Матеева и Христо Тепавичаров, *Дипломатически отношения на България 1878-1988*, с. 48.

Дин шах се употребява понятието „независимост“, което както и от други езици може да се преведе на български и като „самостоятелност“. Освен като реверанс към княз Александър за използвания език в поздравителното писмо могат да се потърсят мотиви, свързани с историческото противоборство между Иран и Османската империя. Следва да се отчита също чувствителността на иранската монархия към темата предвид изпадането ѝ в полуколониална зависимост от Англия и Русия.

Вторият момент е свързан с откриването и дейността на първата българска дипломатическа мисия в Техеран. Малко известен факт днес е превръщането на Иран през 30-те год. на миналия век в притегателен център за българската трудова емиграция. Предприетото по времето на Реза шах Пахлави интензивно стопанско развитие на Иран, и най-вече мащабното инфраструктурно строителство с участие на западни компании, привлича и чужда работна сила, в т.ч. български работници. Основният профил на българите в Иран са зидарите, строителите и общите работници, макар че не липсват също бояджии, дърводелци, механици и дори инженери, художници-декоратори и предприемачи. Най-големият контингент идва от централната част на Предбалкана – Дряновско, Габровско, Великотърновско, Севлиево, Тревненско, известна със своите традиции в строителството.¹⁷ От преписка с генералното ни консулство в Цариград се разбира, че към 1937 г. в Иран работят 1500-2000 български поданици, които имат нужда от консулско обслужване и защита на техните интереси.¹⁸

Именно такава е мотивацията за акредитиране на български дипломатически представител в Иран – въпрос, който стои в ползрението на българската дипломация от втората половина на 30-те год. Първоначално се обмисля откриване на постоянно консулство в Техеран и акредитиране на пълномощен министър от съседна българска легация¹⁹, но впоследствие, отчитайки и мнението на ирански дипломати в трети страни, надделяват съображенията за българска дипломатическа легация в Техеран с титулярен управляващ²⁰. С тази мисия е натоварен 45-годишният съветник от легацията ни в Букурещ Димитър Дафинов – един от опитните български дипломати с висше юридическо образование от Софийския университет, специализирал във Франция и

¹⁷ ЦДА, ф. 176К, оп. 8, а.е. 1033, л. 40-101.

¹⁸ Пак там, ф. 363К, оп. 3, а.е. 243, л. 15.

¹⁹ Пак там, ф. 176К, оп. 7, а.е. 146, л. 3.

²⁰ Пак там, оп. 7, а.е. 784, л. 6; оп. 18, а.е. 1172, л. 167-169.

Швейцария, с над 21-годишен стаж в МВнРИ, в т.ч. в българските мисии в Рим, Будапеща, Берлин и Букурещ.²¹

Българският дипломат, назначен от правителството на Георги Къосеиванов²², пристига в Техеран на 21 април 1939 г. и на 1 май е приет от иранския министър на външните работи Мозаффар Алам, на когото връчва акредитивните си писма (*Приложение 3*).²³ В легацията работят още двама български служители плюс местен драгоман от арменски произход.²⁴ Още в своя първи рапорт Дафинов докладва за запознанството си с българската колония в Иран, на която впоследствие посвещава голяма част от своята дейност. По негови изчисления българите наброяват около 600 души само в Техеран и още приблизително толкова в останалата част на страната. С откриването на българска легация започва да се води азбучен каталог на българските поданици в Иран, който непрекъснато се допълва и обогатява. Дафинов инициира създаването на българско културно и благотворително дружество като помощен орган на легацията и обединително звено за защита на интересите на нашите сънародници. Заема се с решаване на техните проблеми, сред които просрочени паспорти, невъзможност да превеждат своите спестявания, неизплатени вземания и своеволни удръжки от работодатели и др.²⁵

Наличието на българска мисия на място в Техеран дава възможност за нов поглед на българската дипломатия върху събитията в Иран и по-широкия регион в навечерието и по време на Втората световна война. Интересни са анализите на Дафинов за действията на страните от създадения през 1937 г. Саадабадски пакт (Иран, Турция, Ирак и Афганистан)²⁶, които макар и да не са в съюзнически отношения, имат задължението да се съвещават помежду си по политически въпроси. Управляващият българската легация дава ценни сведения за вътрешните размествания в иранския управляващ елит, както и за активността на съветската, британската и германската политика в Иран на фона на следвания от него курс на неутралитет от началото на Втората световна война. Особено внимание обръща на коренно измененото международно позициониране на Иран след германското нападение срещу СССР.²⁷

²¹ Пак там, оп. 18, а.е. 1172, л. 182, 185, 208, 213, 218.

²² Пак там, л. 176-181.

²³ Пак там, ф. 176К, оп. 13, а.е. 205, л. 1-4; оп. 18, а.е. 1172, л. 186-187

²⁴ Пак там, оп. 17, а.е. 355, л. 1; а.е. 356, л. 12-15; а.е. 357, л. 105; ф. 239К, а.е. 2, л. 15.

²⁵ Пак там, ф. 173К, оп. 6, а.е. 261, л. 1-8; ф. 176К, оп. 7, а.е. 1054, л. 19-23; оп. 8, а.е. 1033, л. 40-101; оп. 11, а.е. 1642, л. 1-5; а.е. 1643, л. 1-26; оп. 13, а.е. 205, л. 1-4; ф. 239К, оп. 1, а.е. 1, с. 78-133.

²⁶ Пак там, ф. 176К, оп. 7, а.е. 1057, л. 1-4.

²⁷ Пак там, а.е. 1056, л. 1; а.е. 1057, л. 5-9; а.е. 1059, л. 1-2.

Значителни усилия се полагат в икономически план, като още от началото Дафинов си поставя за задача да работи за реализиране на български износ и търсене на ниши за българска стопанска активност в Иран – изпращане на специалисти градинари и земеделци. Той води сондажни разговори за износ на български качествени тютюни и бубено семе, а по-късно препоръчва да се проучат възможностите за износ на цимент, захар и памучна манифактура. Трудностите идват от невъзможността за разплащане във валута, поради което се предлагат компенсаторни сделки.²⁸ Друга негова инициатива е свързана с включването на България в транспортните маршрути за превоз на стоки между Европа (главно Германия) и Иран с използване на съветското пристанище Батум.²⁹ Легацията съдейства на предприетото от Експортният институт към МТПТ мащабно проучване на възможностите за развитие на стокообмена с Иран³⁰, а от началото на 1941 г. се включва в опитите на българския бизнес за внос на ирански памук³¹.

С много драматизъм е изпълнено закриването на българската легация в Техеран през септември 1941 г., породено от нахлуването на съветски и английски войски на иранска територия с цел противодействие на хитлеристка Германия. Иран е заставен да скъса дипломатически отношения със страните от фашистката коалиция, към които България е включена едва на 13 септември. Изтеглянето на българските служители, за което им е поставен срок от едва четири дена (*Приложение 4*), преминава през напрегнати изживявания и перипетии, като полагането на грижи за българската емигрантска общност се оказва непосилна задача.³² Непосредствено преди отпътуването на 17 септември се организира приемане и предаване на материали на шведската легация в Техеран, която е определена за защита на българските интереси.³³ Пътуването на българските служители се осъществява в състава на колона от автомобили съвместно с германската легация и колония и унгарската легация под оперативното ръководство на съветското ГПУ и с придружител от съветското посолство в Техеран; към колоната се присъединява също шведският консул в Техеран. Групата пропътува за седем дни и шест нощи близо 1000 км през съветската окупационна зона в Иран до турската граница, където получава любезен прием и обслужване, и се добира до Свиленград след още три дни път и пет дни почивка.³⁴

²⁸ Пак там, ф. 176К, оп. 11, а.е. 1642, л. 4-5; ф. 285К, оп. 5, а.е. 323, л. 152-153.

²⁹ Пак там, ф. 176К, оп. 11, а.е. 1641, л. 13-29; ф. 285К, оп. 5, а.е. 323, л. 35, 147-148.

³⁰ Пак там, ф. 176К, оп. 11, а.е. 1641, л. 1-12.

³¹ Пак там, ф. 192К, оп. 1, а.е. 255, л. 72; а.е. 266, л. 2, 3, 5.

³² Пак там, ф. 176К, оп. 8, а.е. 1033, л. 1-16; а.е. 1118, л. 17.

³³ Пак там, а.е. 1032, л. 4-5; а.е. 1033, л. 14, 32-33.

³⁴ Пак там, а.е. 1032, л. 8-12.

Независимо от краткото си просъществуване първата българска мисия в Техеран оставя дълбоки следи в българското присъствие в Иран и развитието на двустранните връзки, особено като се вземе предвид липсата на иранско дипломатическо представителство у нас по онова време. Натрупаните от легацията сведения и опит са използвани впоследствие от секциите за защита на българските интереси към легациите на Швеция, Югославия и Чехословакия.

Посочените моменти са само две щрихи от интересното и изпълнено с обрати и силни преживявания развитие на българо-иранските отношения от Освобождението до наши дни. По отношение на датата на установяване на официални контакти и началния период на дипломатическите отношения може да се стигне до преосмисляне на възприетите тези и оформяне на двустранна договореност по примера, който имаме с Япония.³⁵ Що се касае до първата българска мисия в Техеран, се оказва, че още по нейно време се идентифицират проблеми и се залагат идеи и области за развитие на отношенията, които ще намерят място след тяхното възстановяване през декември 1961 г. и дори в съвременния период.

BULGARIA AND IRAN – PARTNERS THROUGH CENTURIES

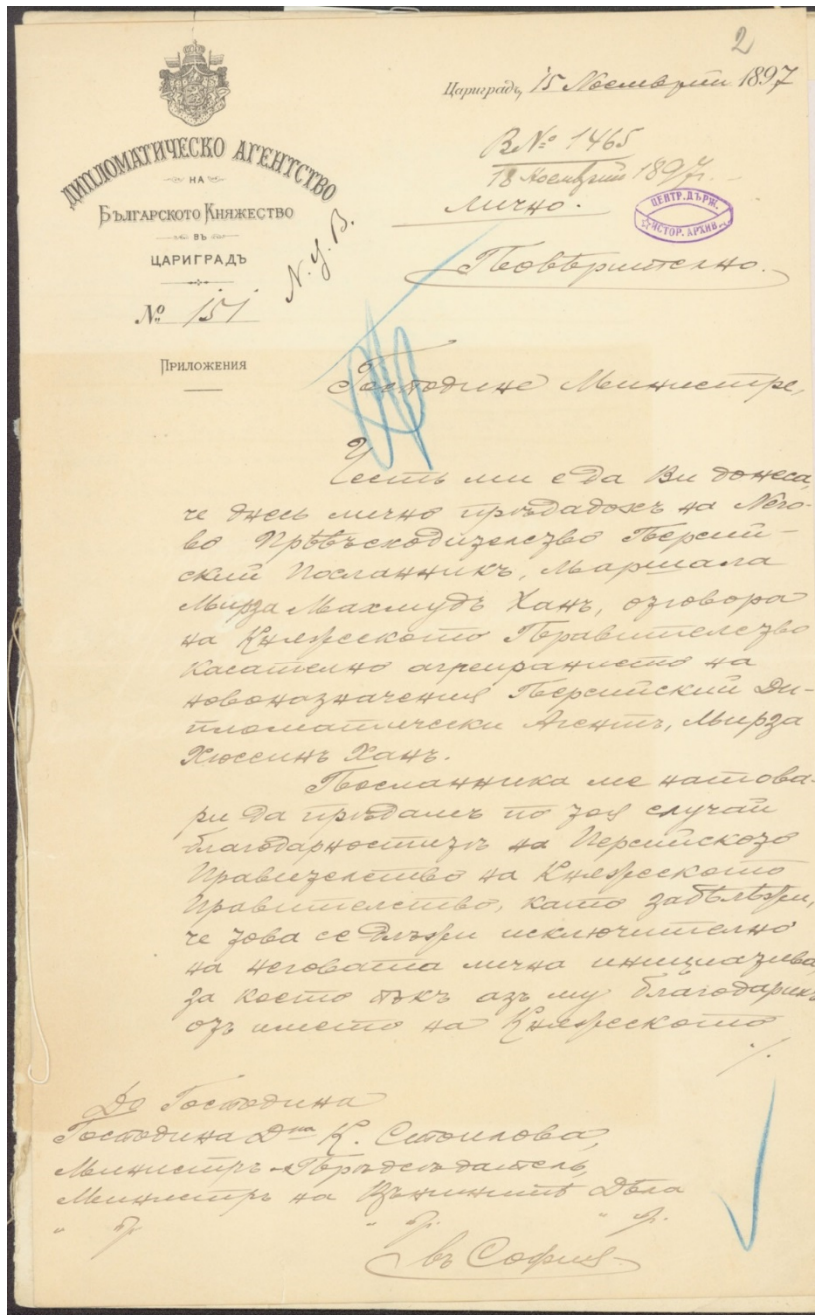
Angel Orbetsov

The peoples of Bulgaria and Iran have known each other since ancient times. Iran was the first Asian country to establish diplomatic relations with the Principedom of Bulgaria, which unleashed an interesting development characterized by ups and downs of diplomatic presence, acquiring a more stable and ascending course since the 1960-s. This article focuses on two points. The first one concerns the issue of the establishment of diplomatic relations, whose date accepted so far, Nov. 15, 1897, may be disputed on grounds of Iranian consular presence in Bulgaria long before that and, more importantly, the official correspondence between the heads of both states. The letter of Iranian monarch Nasser ed-Din shah, dated May 1880, congratulating Bulgarian prince Alexander Battenberg on his assuming office, has recently been translated by the author and displayed for analysis. The second point features the activities of the first Bulgarian diplomatic mission in Iran in 1939-41, which include first and foremost taking care of the burgeoning Bulgarian community but also supplying information about political developments and attempting to launch bilateral economic cooperation. The dramatic end of the mission is predestined by the thrust of British and Soviet occupation troops in September 1941, compelling the Iranian government to sever relations with the countries of the Axis Alliance.

³⁵ През 2014 г. към външните министерства на България и Япония бе създадена двустранна работна група, която направи проучване в архивите на двете страни и излезе с доклад за началото на официалните контакти и установяването на дипломатически отношения. Докладът бе утвърден с размяна на ноти от 2017 г. и залегна по-нататък като основа за отбелязване на съответните годишнини.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1 – Писмо от българския дипломатически агент в Цариград д-р Марков до министър-председателя и министър на външните работи и изповеданията д-р Константин Стоилов от 15 ноември 1897 г. относно уведомяването на иранската страна на даването на агреман на иранския дипломатически агент Мирза Хосейн хан (2 стр.) (ЦДА, фонд 176К, оп. 1, а.е. 1136, л. 2).

ДИПЛОМАТИЧЕСКО АГЕНТСТВО
НА
БЪЛГАРСКОТО КНЯЖЕСТВО

БЪЛГАРСКОТО КНЯЖЕСТВО

ЦАРИГРАДЪ

N° 159

Приложения

Цариградъ, 15 Октября 1892

B. N.º 1465

18 Коембурский 1899 г.

лучо.

Повторительно

Свободное Мещество

Зелеть или еда Ви дохеса
те днес много придалоха на Мого-
во Прѣтѣсководителство Тверский-
ский Посланникъ, Маршала
Мирза Касимудъ Ханъ, озвора
на Князеското Травителство
Касатиско агривачество на
новоозначени Тверский Ои-
тломатически Агентъ, Мирза
Коссинъ Ханъ.

Тъсманника не чакава-
ри да издаде по този случай
благодарностите на Персийското
Правителство на Кавказското
Правителство, както задължи-
те това се държи изключително
на Червоката мина и нимазва
за което още аз му благодарих
от името на Кавказското

Из Господина
 Господина Д^{на} К. Сидорова,
 Министр-Президента
 Министр на Внутренних Дел
 " Д. " Д. " Д.
 Из Сопис

Приложение 2 – Препис от поздравително писмо на Насер ед-Дин шах от май-юни 1880 г. до княз Александър Батенберг по случай възкачването му на престола (1 стр. ръкопис на персийски език с 1 стр. превод на български език) ³⁶

سلطان محمد ناصر شاه

فدائے کرامت حضرت صاحب ارفع درجہ از کائنات

دوست عزیز مہربانا

نامہ بہت مسرت سے لکھا گیا ہے کہ آپ نے ۱۷ جون ۱۲۹۷ھ کو تختِ عرش پر بیٹھا ہے، یہ خبر سب کو مسرت دے رہی ہے۔

خوشخبرم کہ آپ نے تختِ عرش پر بیٹھا ہے، یہ خبر سب کو مسرت دے رہی ہے۔

سبحان اللہ! آپ کی حکومت کا دورہ بے شک ایک نیا دور ہے، جس میں آپ نے اپنے ملک کو ایک نیا رخ دیا ہے۔

فدائے کرامت حضرت صاحب ارفع درجہ از کائنات

بہت مسرت سے لکھا گیا ہے کہ آپ نے ۱۷ جون ۱۲۹۷ھ کو تختِ عرش پر بیٹھا ہے، یہ خبر سب کو مسرت دے رہی ہے۔

خوشخبرم کہ آپ نے تختِ عرش پر بیٹھا ہے، یہ خبر سب کو مسرت دے رہی ہے۔

³⁶ Bulgaria-Iran bilateral relations, Collected papers and historical documents, ed. By Kazem Sharif Kazemi & Georgi Petrov, p. 92.

Превод от персийски език

Отговор на писмото на българския монарх

До

*Негово достопочтено августейшо
високоблагородие княз Александър,
владелец на българската държава*

Скъпи и любезни приятелю,

Радостното и дружелюбно писмо на Ваше августейшо Височество, съдържащо добрата вест за встъпването (Ви) в самостоятелно³⁷ владение на българската държава на 27 юни, попадна в приятелски ръце, посрещнато с пределно задоволство и уважение. В дух на искрено приятелство и решимост за укрепване на дружеските връзки и заздравяване на отношенията между темелите на добронамереното разбирателство³⁸, което ще се извърши по волята на величавия Бог в обстановка на стабилност и независимост, отправяйки това приятелско писмо, поздравяваме Ваше княжеско височество с атрибутите на независимост на новото правителство. Надяваме се, че по щастлива повеля на съдбата с всеки изминал ден Вашата държава ще постига все по-голям напредък, а правителството ще става по-стабилно и дълговечно, което ще ни носи все повече радост. Молим Ваше августейшо Височество да приеме нашето поздравление, придружено с най-искрените ни към Вас почитания в уверение на това, че нашето безгранично уважение към Вас ще пребъде във вечността.

Съставено в царския дворец *Дар ол-Халафе* в Техеран през месеца *джомади ос-сани*³⁹ на тридесет и третата година от царуването (на сегашния монарх), 1297 г.⁴⁰

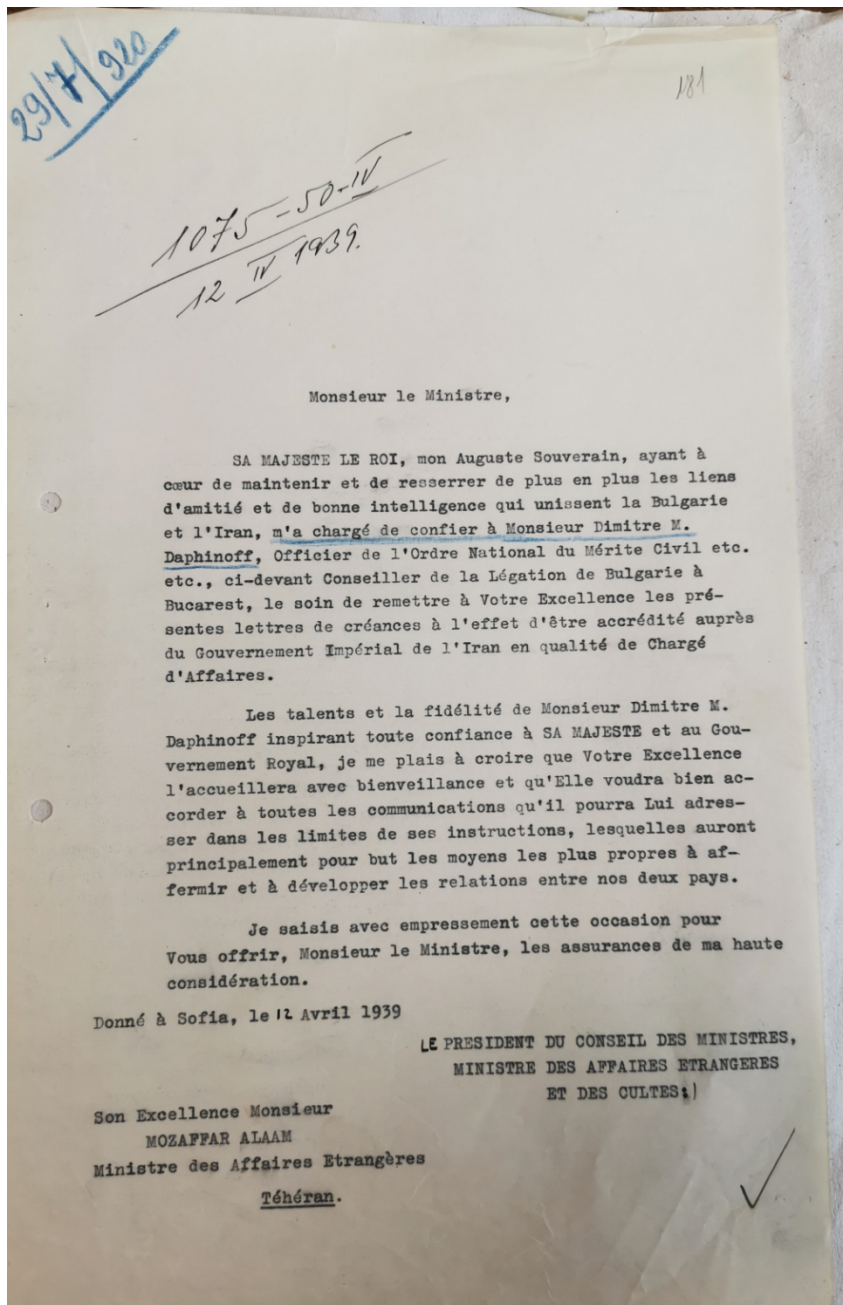
³⁷ Персийският еквивалент на термините „самостоятелност“ и „независимост“ (тук и в двата случая по-долу) е един и същ.

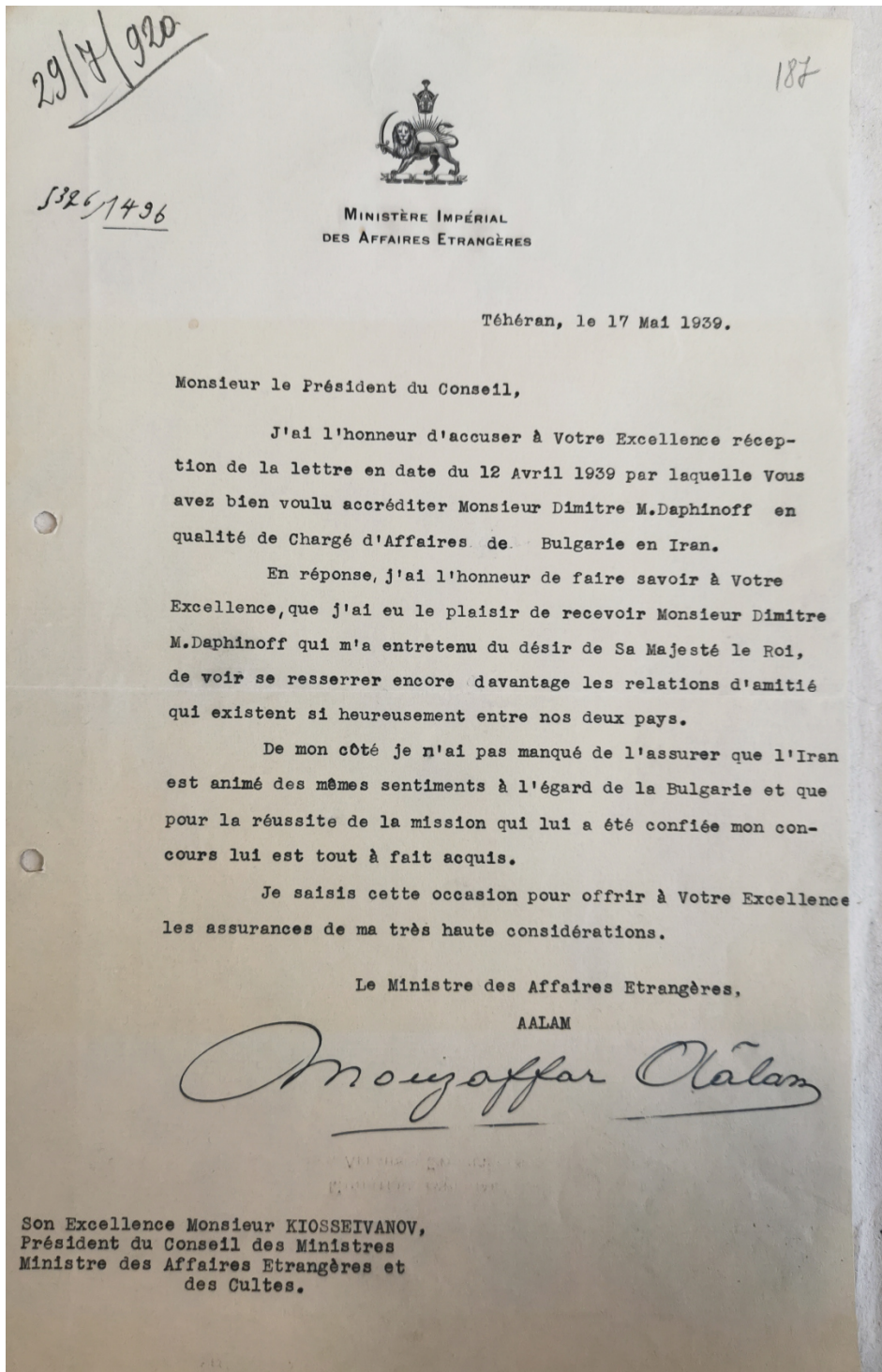
³⁸ Става въпрос за държавните институции.

³⁹ Шестият месец от лунния мюсюлмански календар, съответстващ през посочената година на периода 11 май – 10 юни по григорианския календар.

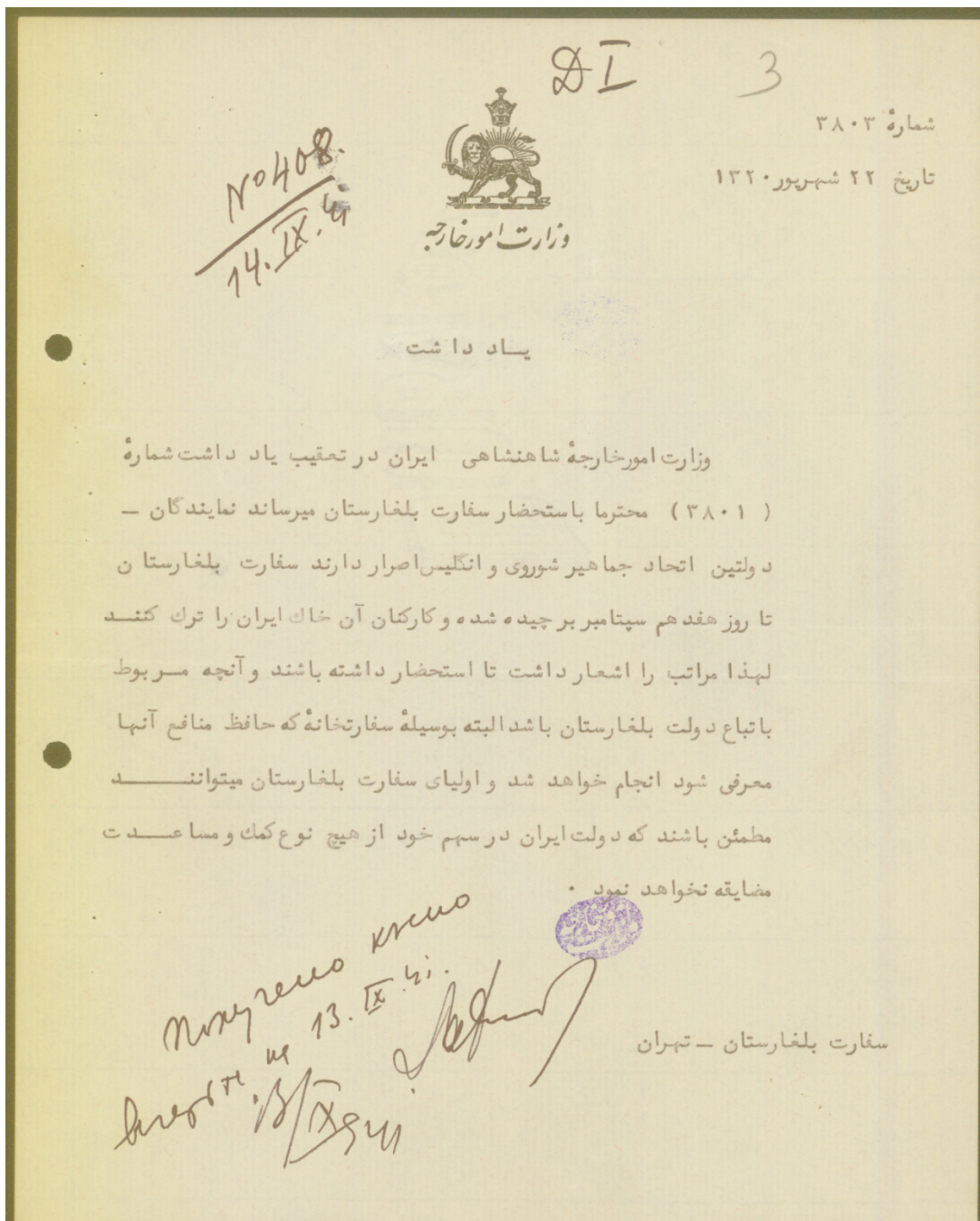
⁴⁰ 1880 г. по григорианския календар.

Приложение 3 – Копие от акредитивно писмо от министър-председателя и министър на външните работи и изповеданията Георги Къосеиванов от 12 април 1939 г. за назначаване на дипломата Димитър Дафинов за управляващ новооткритата българска легация в Техеран (1 стр. на френски език) и отговор от иранския външен министър Мозаффар Алам от 17 май 1939 г. (1 стр. на френски език, ЦДА, фонд 176К, оп. 18, а.е. 1173, л. 181, 187)

Приложение 4 – Нота на иранското Министерство на външните работи до българската легация в Техеран от 13 септември 1941 г. с искане за нейното закриване и поставяне на 4-дневен срок за евакуация на българския персонал (1 стр. на персийски език с 1 стр. превод на български език, фонд 176К, оп. 8, а.е. 1033, л. 1-2).)

Превод от персийски език

(държавен герб на Иран)
Министерство на външните работи

№ 3803
дата 22 шахривар 1320 г.⁴¹

Вербална нота

Министерството на външните работи на Шахиншахски Иран поднася своите почитания на легацията на България и в продължение на своя нота № 3801⁴² има честта да я уведоми, че представителите на правителствата на СССР и Англия настояват до 17 септември българската легация да бъде закрыта, а нейните служители да напуснат територията на Иран. Горното се съобщава с пояснението, че всички необходими действия, касаещи поданиците на българската държава, следва да бъдат предприемани от легацията на страната, която ще поеме защитата на техните интереси. Отговорните представители на българската легация могат да бъдат уверени, че иранското правителство няма да пожали сили в оказването на всякаква помощ и съдействие.

ДО
ЛЕГАЦИЯТА НА БЪЛГАРИЯ
Техеран

⁴¹ Равняваща се на 13 септември 1941 г.

⁴² В нота № 3801, изпратена по-рано през деня на същата дата, 13 септември 1941 г., се посочва искането на СССР и Англия за закриване на българската легация и евакуиране от Иран на нейните служители и българските поданици. Отбелязва се, че Министерството смята за ненужно впускането в подробно обяснение по въпроса, тъй като служителите в мисията „са наясно със събитията около преминаването на съветските и английските войски и наложените от тях условия“, но се предава „съжалението на шахиншахското правителство по този повод“ (фонд 176К, оп. 8, а.е. 1033, л. 1-2).